

Michał Jaśkowiec¹
Pod merytoryczną opieką dr. Dariusza Muchy

KILKA UWAG O KAZIRODZTWIE

Streszczenie: W artykule została poddana analizie struktura przestępstwa z art. 201 k.k. Stosunki kazirodcze zaliczane do czynów nierządnych, od wieków podlegały negatywnej ocenie społecznej. Porównano treść przepisu przedmiotowego przestępstwa na gruncie kodeksu karnego z 1932 r., 1969 r. oraz obecnie obowiązującego kodeksu z 1997 r. Problem wskazania konkretnego przedmiotu ochrony koreluje z pytaniem o konieczność kryminalizowania obcowania płciowego między określonymi podmiotami. Racjonalne argumenty wskazują na potrzebę wyłączenia stosunków kazirodczych z katalogu czynów zabronionych. Kształtowana na przestrzeni wieków obyczajność, która jest przedmiotem ochrony przestępstwa z art. 201 k.k., chroni prawidłowe funkcjonowanie rodziny oraz utrwalone wartości. Obok obyczajności i prawidłowego funkcjonowania rodziny, jako przedmiot ochrony wskazuje się również kwestie eugeniczne, proces socjalizacji dzieci, moralność oraz interes publiczny w prawidłowym rozwoju społeczeństwa. Kwestia kazirodztwa bez wątplenia została unormowana „wycinkowo”. Włączenie do znamion strony przedmiotowej innych czynności seksualnych, świadczyłoby o kompleksowej ochronie obyczajności, funkcjonowania rodziny oraz o racjonalności ustawodawcy.

Słowa kluczowe: kazirodztwo, obyczajność, wolność seksualna, przestępstwa seksualne, obcowanie płciowe

WSTĘP

Kazirodztwo jako przestępstwo opisane w art. 201 k.k. z 1997 r. zostało sklasyfikowane w rozdziale XXV poświęconym przestępstwom przeciwko wolności seksualnej i obyczajności. Ów czyn zabroniony od wieków zaliczany jest do czynów nierządnych, przez co podlega kryminalizacji jako sprzeczny z normami społecznymi cywilizowanych społeczeństw. W prawie rzymskim pojęcie „*incestum*” obejmowało przedmiotowo kazirodztwo, które *oznaczało w sensie szerokim każdy akt niemoralny, haniebny i bezbożny, sprzeczny z dobrymi obyczajami*². Obyczajność jest głównym przedmiotem ochrony, przy czym w nauce przedmiotu ta kwestia jest ciągle otwarta. Aktualne stanowisko doktryny jest niejednolite – obok tradycyjnych stanowisk, prezentowane są poglądy mocno zracjonalizowane. Na marginesie powyższego warto zaznaczyć, że wiele ustawodawstw narodowych, np. ustawodawstwo francuskie czy holenderskie, nie przewiduje odpowiedzialności karnej osób dopuszczających się

¹ Michał Jaśkowiec - student IV roku na kierunku prawo, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Opolski.

² J. Misztal-Konecka, *Konsekwencje kazirodztwa na gruncie rzymskiego prawa prywatnego*, w: *Współczesna romanistyka prawnicza w Polsce*, red. A. Dębiński, M. Wójcik, Lublin 2004, s. 176.

obcowania płciowego w stosunku do określonego kręgu osób wskazanych w ustawie karnej³.

1. PRZEDMIOT OCHRONY

Ustalając przedmiot ochrony przestępstwa kazirodztwa należy odwołać się do norm moralnych, etyki oraz zasad przyjętych w danym społeczeństwie, które mają charakter ponadczasowy i abstrakcyjny. W nauce przedmiotu odróżnia się powody od celu lub motywu albo racji kryminalizacji⁴. L. Gardocki definiuje powody jako czynniki skłaniające do kryminalizacji, które dzieli na racjonalne, które wiążą się z konkretnym celem, którym może być ochrona dobra prawnego oraz na powody irracjonalne (emocjonalne), przez które nie stara się osiągnąć odpowiedniego celu, lecz mamy do czynienia jedynie z intuicyjnością karygodności danego zachowania⁵. Zdaniem tego autora „powód kryminalizacji kazirodztwa nie jest jasny”, stwierdzając dalej, że *powody karalności kazirodztwa mają charakter emocjonalny, przy czym powód tej emocji nie jest dotąd do końca jasny*⁶. Zaznacza przy tym, że współczesne prawo karne jest w pełni racjonalne, a pierwotnie prawo karne powstało przede wszystkim na zbiorze pewnych emocji, co nie oznacza, że są one aktualne, a powody kryminalizacji nadal się utrzymują⁷. Przepisy zamieszczone w rozdziale XXV kodeksu karnego mają zbliżone do siebie indywidualne przedmioty ochrony. Rodzajowym przedmiotem ochrony rozdziału XXV jest wolność seksualna i obyczajność. Wolność definiowana jest jako *możliwość podejmowania decyzji zgodnie z własną wolą (...)* oraz jako *niezależność osobista, swoboda*⁸. Mamy do czynienia ze samostanowieniem, bez wywierania wpływu przez osoby trzecie. Zakładamy pełną racjonalność działania, zgodną z własnym sumieniem i wartościami. Jednostka ma pełną swobodę dysponowania swoim życiem seksualnym. J. Warylewski definiuje wolność seksualną jako prawo dysponowania swoim ciałem, wyboru partnera seksualnego, ich liczby, miejsca, czasu oraz formy kontaktów o charakterze seksualnym⁹. Wolność człowieka ma swoje źródło w godności, która jest przyrodzona i niezbywalna. Stanowi o tym art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku¹⁰. K. Banasik stwierdza – *wolność człowieka jest przejawem jego godności, natomiast jako przejaw godności człowieka nie mogą być traktowane ograniczenia jego wolności*¹¹. Art. 47 Konstytucji RP przewiduje, że każdy ma prawo decydowania o swoim życiu osobistym¹². Z kolei przepis art. 31 § 3 Konstytucji stanowi, że *ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa*

³ Zob. M. Kulik, *Przestępstwo kazirodztwa w wybranych państwach*, w: *Kazirodztwo*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2016, s. 110.

⁴ L. Gardocki, *Zagadnienia teorii kryminalizacji*, Warszawa 1990, s. 42.

⁵ Ibidem, s. 53-54.

⁶ L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2013, s. 276-277.

⁷ L. Gardocki, *Zagadnienia...*, op. cit., s. 77.

⁸ Hasło: *Wolność*, w: *Słownik języka polskiego. Tom III*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1981, s. 748.

⁹ J. Warylewski, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2015, s. 1239.

¹⁰ Art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej: „Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych” (t.j. Dz.U.1997 nr 78 poz. 483).

¹¹ K. Banasik, *Karalność kazirodztwa jako naruszenie wolności seksualnej*, w: *Konteksty prawa i praw człowieka*, red. Z.M. Dymińska, Kraków 2012, s. 38.

¹² Art. 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej: „Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym”.

lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. Akt kazirodczy jest kryminalizowany niewątpliwie m.in. ze względu na „moralność publiczną”. Norma prawna art. 201 k.k. niewątpliwie ogranicza wolność seksualną określonych podmiotów. W przypadku kazirodztwa nie możemy mówić, co do zasady, o ofierze, ponieważ dobrowolne dopuszczenie się obcowania płciowego jest przejawem wolności seksualnej w ujęciu klasycznym. Dlatego też, wymieniona w tytule XXV rozdziału kodeksu karnego „wolność seksualna”, nie może być przedmiotem ochrony.

Przedmiotem ochrony jest, choć abstrakcyjna, obyczajność. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 kwietnia 1977 r. zdefiniował obyczajność jako *podstawowe moralne zasady współżycia społecznego w zakresie przeżyć, kontaktów i związków seksualnych*¹³. Obyczajność odnosi się do powszechnie przyjętego sposobu postępowania, zgodnego z obyczajami, tudzież tradycją, charakterystycznymi dla danego środowiska. Obyczajność jest zatem zbiorem zasad moralnych uznawanych w danym społeczeństwie, a dokładniej chodzi o odpowiednie postępowanie w sferze seksualnej człowieka. Obyczajność wydaje się nie być co do zasady stanem przejściowym, czy temporalnym. Na obyczajność składa się długoletnia, jak nie wiekowa praktyka, która była respektowana przez społeczeństwo. Uważam jednak, że na przestrzeni lat ocena określonych zachowań może ulegać zmianie oraz, że pewne wartości są uniwersalne i trwałe. Kazirodztwo zalicza się do czynów, które podlegają stałej negatywnej ocenie przez ogół społeczeństwa. P. Kozłowska-Kalisz słusznie podsumowuje, że *kazirodztwo wzbudza w zdecydowanej większości społeczeństwa jednoznacznie negatywną reakcję. Jest ona na tyle silna, że wszelkie próby dekryminalizacji tego zjawiska spotkałyby się z jednoznaczną społeczną dezaprobatą*¹⁴. Natomiast K. Banasik twierdzi, że *wolność seksualna jest bliższa człowiekowi od obyczajności, nawet od tej będącej zespołem norm, z którymi dany człowiek się identyfikuje*¹⁵. Sfera seksualna, najbardziej intymna ze sfer prywatności, co do zasady jest ceniona i chroniona przez każdego człowieka w sposób szczególny. Jest to aspekt, który dotyka człowieka w sposób najbardziej bezpośredni, nad którym podmiot chce i powinien mieć kontrolę. Dalej autorka stwierdza, że *wolność seksualna jako dobro prawne bardziej zindywidualizowane i spersonifikowane ma pierwszeństwo przed abstrakcyjną obyczajnością*¹⁶. Bywa i tak, że w realnym świecie mamy do czynienia z fikcją uznawania ogólnych zasad moralnych (społecznych), które następnie ulegają pewnym indywidualnym modyfikacjom przez konkretną osobę. Towarzyszą temu różne motywy – światopoglądowe (charakter uprzedni), a czasami wynikające z określonej sytuacji, często w celu usprawiedliwienia danego zachowania (charakter następczy). Wydaje się, iż nie wszystkie czyny niemoralne podlegają odpowiedzialności karnej, np. zdrada małżeńska, która również godzi w podstawowe wartości społeczne. Zjawisko to uderza i destabilizuje relacje rodzinne. Kryminalizacja kazirodztwa jest postrzegana przez niektórych autorów jako nieusprawiedliwiony przejaw naruszania wolności człowieka przez władzę publiczną¹⁷.

¹³ Uchwała SN z dnia 13 kwietnia 1977 r., VII KZP 30/76, OSNKW 1977/6/58.

¹⁴ P. Kozłowska-Kalisz, *Racjonalizacja penalizacji kazirodztwa*, w: *Kazirodztwo*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2016, s. 59.

¹⁵ K. Banasik, *Karalność...*, *op. cit.*, s. 41.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

Z kolei A. Zoll, zgoda odmiennie przyjmuje że można stwierdzić, iż w polskim porządku prawnym brak jest przykładu nieuzasadnionej ingerencji ustawodawcy karnego w sferę życia prywatnego jednostki¹⁸. Na kanwie tego przestępstwa jako zjawiska, mamy do czynienia z „ważeniem” pojęcia obyczajności i wolności seksualnej w oparciu o subiektywne opinie. Wydaje się, że przedmiot ochrony, który obecnie traci na znaczeniu, to względy genetyczne. Od wieków twierdzono, że potomstwo narodzone ze związku kazirodczego będzie w większym stopniu narażone na wady i choroby genetyczne. Szkodliwość stosunków kazirodczych nie zostały wyraźnie naukowo potwierdzone¹⁹. Według J. Baranowskiego wraz ze wzrostem stopnia pokrewieństwa nie wzrasta prawdopodobieństwo wystąpienia genów, które mogą spowodować negatywne cechy u potomstwa. To od liczby i konfiguracji genów recesywnych zależy obciążenie genetyczne, które u rodziców niespokrewnionych może być czasem większe niż u spokrewnionych²⁰. Gdyby przyjąć względy eugeniczne jako wyłączne dobro, które byłoby powodem kryminalizacji kazirodztwa, to będąc konsekwentnym w toku myślowym, należałoby poddać kryminalizacji obcowanie płciowe osób z wadami genetycznymi, które obciążają zrodzone potomstwo z takich związków²¹. Dodatkowo przyjęcie takiego założenia nie uzasadniałoby prawnokarnego zakazu kazirodztwa między osobami stosunku adopcji, ponieważ te osoby nie są ze sobą spokrewnione biologicznie. Jednakże samo połączenie sytuacji osób spokrewnionych i dotkniętych chorobą jest nieadekwatne²². S. Hypś podnosi, że te dwie sytuacje są od siebie odmiennie, ponieważ zakaz współżycia osób chorych wiązałby się z całkowitym zakazem podjęcia relacji seksualnych²³. Co więcej, aktualnie przepis art. 201 k.k. obejmuje obcowanie płciowe hetero- i homoseksualne, więc spod zakresu przedmiotowego powinno być wyłączone w takim razie obcowanie płciowe osób homoseksualnych, ponieważ nie mamy w takim wypadku do czynienia z argumentami genetycznymi. Kontynuując wątek zdrowia potomstwa, obcowanie płciowe musiałoby skutkować jego uzyskaniem. Trzeba pamiętać, że przestępstwo kazirodztwa ma charakter formalny. Znamieniem kazirodztwa nie jest skutek w postaci zrodzenia potomstwa. Uznanie genetycznego zdrowia potomstwa za samoistną wartość, która uzasadniałaby poddanie stosunku kazirodczego kryminalizacji jest trudne do zaakceptowania²⁴. S. Hypś odnosząc się do krytyki uzasadnienia eugenicznego stwierdza, że skala zagrożenia częstszym występowaniem różnego rodzaju anomalii chorobowych u dzieci ze związków kazirodczych niż u dzieci rodziców niespokrewnionych waha się od ok. 30 do 50%, pisząc dalej, ów autor podnosi, że zwiększona szkodliwość skutków podejmowania współżycia pomiędzy krewnymi nie budzi wątpliwości, natomiast problematyczne jest jedynie sprecyzowanie ich skali. Genetyka staje przed trudnym zadaniem ustalenia rozmiaru i częstotliwości występowania ryzyka chorobowego dla potomstwa osób spokrewnionych. Dlatego też, jeżeli samo ryzyko istnieje, to można rozważać racjonalność takiego uzasadnienia zakazu w stosunku do osób

¹⁸ A. Zoll, *Ochrona prywatności w prawie karnym*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2000, r. 4, z. 1, s. 225.

¹⁹ P. Kozłowska-Kalisz, *Racjonalizacja...*, op. cit., s. 51.

²⁰ J. Baranowski, *Ratio legis prawnokarnego zakazu kazirodztwa*, „Przegląd prawa karnego” 1990, nr 3, s. 64.

²¹ P. Kozłowska-Kalisz, *Racjonalizacja...*, op. cit., s. 53.

²² P. Daniluk, C. Nowak, *Kazirodztwo jako problem karnoprawny*, „Archiwum Kryminologii” 2007-2008, t. XXIX-XXX, s. 478-479.

²³ S. Hypś, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2017, s. 974.

²⁴ P. Kozłowska-Kalisz, *Racjonalizacja...*, op. cit., s. 54.

spokrewnionych. Natomiast propozycje dekryminalizacji kazirodztwa powinny zmierzać do rozstrzygnięcia, czy częstotliwość występowania chorób genetycznych może stanowić autonomiczny powód zakazu kazirodztwa²⁵.

Dobrem uzasadniającym traktowanie kazirodztwa jako czynu zabronionego są również względy prorodzinne. Rodzina jako podstawowa komórka społeczeństwa, jest pewnym wzorcem (modelem), w którym określone osoby pełnią przypisane do nich funkcje. Każdą z tych osób łączą różne więzi, np. rodziców i potomstwo łączy więź aseksualna, natomiast małżonków więź seksualna. Stosunki kazirodcze niewątpliwie burzą modelowe pojęcie rodziny, jej stabilność, co również ma przełożenie na socjalizację dzieci. Relacje rodzinne w głównej mierze oparte są na więzi emocjonalnej. Stosunki kazirodcze wpływają negatywnie na relacje między poszczególnymi osobami. Pod znakiem zapytania staje funkcjonowanie rodziny. Jeżeli rodzina jest podstawową komórką społeczeństwa, to jego rozwój zależy od funkcjonowania rodziny. Utrwalone zasady na przestrzeni wieków, w tym motywy kryminalizacji kazirodztwa, co do zasady nie uległy zdezaktualizowaniu. Jak się wydaje, argumenty genetyczne, które nie mają naukowego potwierdzenia, nie mogą być samoistną przesłanką kryminalizacji kazirodztwa. Rodzina jest pojęciem uniwersalnym (ponadczasowym), przy czym relacje między małżonkami oczywiście ulegały zmianie na przestrzeni lat, np. pozycja męża i żony w rodzinie. Zestawienie zmiany pozycji małżonków do zmiany stosunków aseksualnych między rodzicami a dziećmi jest zbyt daleko idącym posunięciem.

Druga zmiana dotyczy innych wartości, dotyka kwestii intymnych. W literaturze przedmiotu przyjmuje się także, że celem art. 201 k.k. jest ochrona rodziny, jej struktury i prawidłowego funkcjonowania, a stosunki kazirodcze przyczyniają się do niejasności pełnionych w rodzinie ról, rozmycie ich granic, konflikty, napięcia i izolacja społeczna tej rodziny²⁶. Również J. Piórkowska-Flieger zauważa, że kazirodztwo zakłóca relacje rodzinne, a dzieci pochodzące ze stosunków kazirodczych mogą być narażone na dyskryminację społeczną, co wiąże się z zaburzeniem procesu ich socjalizacji, a same stosunki kazirodcze, w których uczestniczą dzieci mogą być traumatyzujące²⁷. Potomstwo ze związku kazirodczego, jak trafnie zauważa V. Konarska-Wrzosek, jest *napiętnowane, żyje w społecznej izolacji i z wielkim psychicznym ciężarem zbrukania, a także w nienormalnym środowisku rodzinnym, w którym wszystko jest nienaturalne i zafałszowane*²⁸. Jak widać, nacisk kładziony jest na funkcje wewnątrzrodzinne. Zakaz kazirodztwa wzmacnia postawy moralne, funkcję wychowawczą oraz przejrzystość relacji rodzinnej. J. Warylewski podnosi, że związki kazirodcze nie są co do zasady przyczyną dysfunkcji rodziny, lecz skutkiem czynników patologizujących²⁹. Zgadając się z tym założeniem, trzeba zaznaczyć, że podjęcie stosunku kazirodczego może być również przyczyną pogłębienia się dysfunkcji rodziny. Zatem w łańcuchu ogniów, które składają się na dysfunkcję rodziny, kazirodztwo może stanowić również przyczynę pogłębienia się nieprawidłowego funkcjonowania rodziny. J. Warylewski podnosi również, że art.

²⁵ S. Hyps, w: *Kodeks...*, op. cit., s. 974.

²⁶ M. Tomkiewicz, *Kazirodztwo a prawno-karna ochrona rodziny w Polsce*, „Profilaktyka Społeczna i Resocjalizacyjna” 2013, nr 21, s. 32.

²⁷ J. Piórkowska-Flieger, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2011, s. 460.

²⁸ V. Konarska-Wrzosek, *Przedmiot ochrony przy przestępstwie kazirodztwa*, w: *Aktualne problemy prawa karnego. Księga pamiątkowa z okazji Jubileuszu 70. urodzin Prof. J. Szwarca*, Ł. Pohl, Poznań 2009, s. 290-291.

²⁹ J. Warylewski, *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności. Rozdział XXV Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 2001, s. 177.

201 k.k. nie chroni prawidłowego funkcjonowania rodziny, ponieważ nie zabrania się pobudzania i zaspakajania popędu płciowego w relacjach rodzinnych, jeśli tylko nie dochodzi do obcowania płciowego³⁰. Trzeba uznać ten argument za trafny, a to dlatego że ustawodawca reguluje kwestię kazirodztwa „wycinkowo”.

Za kryminalizacją kazirodztwa przemawia proces socjalizacji dzieci. Według M. Filara ten argument odnosi się do kazirodztwa dotyczącego dziecko³¹. Uważam, że nie musi dochodzić do bezpośredniości działania w stosunku do dziecka. Możemy mieć do czynienia z wpływem pośrednim. Dziecko nie musi być podmiotem z art. 201 k.k., wystarczy że wychowuje się w domu, w którym kazirodztwo jest tolerowane, zakładając, że o tym wie. Taki pośredni stosunek również wpływa na kształtowanie postaw rodzinnych i społecznych. Wydaje się jednak, że prawidłowy proces socjalizacji dzieci, jako cel sam w sobie, stanowi tylko dalszy przedmiot ochrony. Za zbyt liberalne uznać należy obecne uregulowanie prawne, które pomija penalizację tzw. innych czynności seksualnych. Ustalenie przedmiotu ochrony może rodzić pewne trudności, ponieważ koreluje między względami naturalnymi, obyczajowymi, społecznymi oraz w mniejszym stopniu eugenicznymi. Francuski antropolog C. Lévi-Strauss twierdzi, że *zakaz kazirodztwa nie ma ani źródeł czysto kulturowych, ani źródeł czysto naturalnych, nie jest także mieszkanką różnorodnych składników częściowo zapożyczonych od natury, a częściowo od kultury. Stanowi on podstawowe posunięcie, dzięki któremu, przez które, a zwłaszcza w którym dokonuje się przejście od natury do kultury (...) stanowi więź między istnieniem biologicznym i istnieniem społecznym człowieka (...)*³². Nadto autor ten stwierdza, że *kazirodztwo nie jest przestępstwem przeciw naturze, lecz przeciw społeczeństwu, powoduje bowiem nieuchronnie, gdy zaczyna występować często, zerwanie więzi społecznej (...)*³³.

2. STRONA PRZEDMIOTOWA

Określenie znamion strony przedmiotowej w teorii nie przysparza większych problemów. Jednak nie można tego samego powiedzieć o praktyce dnia codziennego. Zachowanie sprawcy przestępstwa z art. 201 k.k. może być różnorodne, dlatego też nie każda czynność o charakterze seksualnym będzie znamieniem przestępstwa kazirodztwa. Czynnością sprawczą jest „dopuszczenie się” obcowania płciowego w stosunku do wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry. Mamy do czynienia z tzw. współuczestnictwem koniecznym, które zostanie wyłączone w wypadku rzeczywistego zbiegu przepisów ustawy (gdy czyn będzie przybierać formę wymuszenia seksualnego). Dlatego też przestępstwo z art. 201 k.k. popełniają obaj uczestnicy obcowania płciowego³⁴. Jeżeli jeden z podmiotów nie wyraża zgody na obcowanie płciowe nie dojdzie do realizacji znamion czynu zabronionego. Mamy do czynienia z konsensualnością, ponieważ obcowanie płciowe, podmiotów określonych w art. 201 k.k., charakteryzuje się dobrowolnością. Nie można mylić przedmiotowego pojęcia z „doprowadzeniem”, które jest właściwe dla przestępstwa zgwałcenia z art. 197 k.k. Sąd Apelacyjny w Lublinie, w wyroku z dnia 11 maja 1999 r., wskazuje, że *doprowadzić można inną osobę do stosunku płciowego*

³⁰ J. Warylewski, *Zakaz kazirodztwa w kodeksie karnym oraz w ujęciu porównawczym*, „Przegląd sądowy” 2001, nr 5, s. 80.

³¹ M. Filar, *Przestępstwa seksualne w polskim prawie karnym*, Toruń 1985, s. 79-80.

³² C. Lévi-Strauss, *Antropologia strukturalna*, tłum. K. Pomian, Warszawa 1970, s. 526-529.

³³ *Ibidem*, s. 529.

³⁴ M. Berent, M. Filar, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Filar, Warszawa 2016, s. 1255.

z sobą samym lub z osobą trzecią, natomiast dopuścić się – oznacza wykonanie osobiście czynności przez prawo zabronionej³⁵. Przepięstwo kazirodztwa jako czyn zabroniony w zakresie swego opisu był kilkakrotnie modyfikowany. W kodeksie karnym z 1932 r. ustawodawca, w art. 206, kryminalizował spółkowanie z krewnym w linii prostej, bratem lub siostrą³⁶. Z kolei w kodeksie karnym z 1969 r. ustawodawca wprowadza pojęcie „obcowania płciowego” kosztem „spółkowania” oraz zwrot „dopuszcza się”, poszerzył zakres podmiotowy przestępstwa oraz zaostrzył wymiar kary³⁷. Obecne brzmienie przepisu art. 201 kodeksu karnego z 1997 r. redakcyjnie jest bardzo zbliżone do redakcji z derogowanego kodeksu karnego z 1969 r., przy czym doszło do obniżeniem dolnej granicy ustawowego zagrożenia kary pozbawienia wolności (z 6 miesięcy do 3 miesięcy). Nadto zastąpiono zwrot „krewni w linii prostej” oraz „osoba pozostająca w stosunku przysposobienia”, kolejno zwrotami „wstępny”, „zstępny”, „przysposobiony” i „przysposabiający”.

Obcowanie płciowe jest pojęciem szerszym od spółkowania, które w kodeksie karnym z 1932 r. obejmowało naturalny akt płciowy, który mógł doprowadzić do zapłodnienia i urodzenia potomstwa. Przepięstwo dokonane było w chwili wprowadzenia członka męskiego do pochwy³⁸. Kryminalizacji zatem został poddany tylko stosunek płciowy heteroseksualny. Obcowanie płciowe należy rozumieć jako stosunek płciowy (*coitus intemus*) między osobami różnej płci, w tym także jako stosunek homoseksualny, a więc i lesbijski (*coitus analis cum viro albo cunnilingus*), które obejmuje „także stosunek przedsiönkowy oraz wszelkie inne formy, bądź sposoby stanowiące namiastkę stosunku płciowego, w tym również i te z pominięciem organów płciowych (np. *inter femora lub in axilla*), nawet jeśli nie dochodzi do ejakulacji (*emissio seminis*)³⁹. Aby mówić o obcowaniu płciowym musi dojść co najmniej do zaangażowania narządów płciowych, przynajmniej jednego podmiotu, tj. sprawcy lub pokrzywdzonego⁴⁰. Według J. Wojciechowskiego, do pojęcia obcowania płciowego nie można zaliczyć samego dotykania narządów płciowych, ponieważ takie zachowanie stanowi „inną czynność seksualną”⁴¹. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 19 maja 1999 r., wskazał, że inna czynność seksualna to takie zachowanie, które związane jest z szeroko rozumianym życiem płciowym człowieka, polegające na kontakcie cielesnym sprawcy z pokrzywdzonym lub przynajmniej na cielesnym i mającym charakter seksualny zaangażowaniu ofiary⁴². Sąd Apelacyjny w Katowicach wskazuje, że sprawca, który wkłada ręce do narządów rodnych kobiety, penetruje je, a nie tylko dotyka zewnętrznie narządów, realizuje pojęcie obcowania płciowego⁴³. W innej sprawie, w wyroku z dnia 19 kwietnia 2007 r., Sąd wskazuje kazuistycznie, że wprowadzenie wibratora w kształcie członka do pochwy i odbytu ofiary oraz

³⁵ Wyrok SA w Lublinie z dnia 11 maja 1999 r., II AKa 73/99, LEX nr 62564.

³⁶ Art. 206 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny: „Kto spółkuje z krewnym w linii prostej, bratem lub siostrą, podlega karze więzienia do lat 5” (Dz.U. 1932 nr 60 poz. 571).

³⁷ Art. 175 Ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny: „Kto dopuszcza się obcowania płciowego z krewnym w linii prostej, bratem lub siostrą albo z osobą pozostającą w stosunku przysposobienia, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5” (t.j. Dz.U. 1969 nr 13 poz. 94).

³⁸ K. Nazar, *Analiza ustawowych znamion przestępstwa kazirodztwa*, w: *Kazirodztwo*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2016, s. 62-63.

³⁹ B. Kurzępa, „Inna czynność seksualna” jako znamię przestępstw, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 5, s. 63.

⁴⁰ J. Warylewski, *Przestępstwa przeciwko...*, op. cit., s. 52.

⁴¹ J. Wojciechowski, *Kodeks karny. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 1997, s. 344.

⁴² Uchwała SN z dnia 19 maja 1999 r., I KZP 17/99, OSNKW 1999/7-8/37.

⁴³ Wyrok SA w Katowicach z dnia 9 listopada 2006 r., II AKa 323/06, LEX nr 216965.

*uruchomienie go, imitujące stosunki płciowe klasyczny oraz analny, stanowi obcowanie płciowe*⁴⁴. Na kanwie powyższego koresponduje z tym pogląd J. Warylewskiego, który trafnie przyjmuje, że jeżeli sprawca podejmie inną czynność seksualną z zamiarem obcowania płciowego, to takie działanie można uznać za usiłowanie. Jeżeli jednak sprawca nie ma zamiaru obcowania płciowego, wtenczas nie będziemy mieli do czynienia z przestępstwem kazirodztwa⁴⁵. Dlatego też należy przyjąć, że „obcowanie płciowe” i „inna czynność seksualna” (użyte m.in. w art. 200 § 1 k.k.), powinny być traktowane autonomicznie, a w rezultacie należy przyjąć, że nie każda czynność seksualna będzie znamieniem przestępstwa określonego w art. 201 k.k. Przedmiotem czynności wykonawczej jest podmiot określony w przedmiotowym artykule. M. Filar podnosi, że przedmiotem jest ciało osoby, z którą sprawca dopuszcza się obcowania płciowego. Przy czym należy pamiętać, że przestępstwa dopuszczają się oba podmioty, a więc mowa tu również o ciele sprawcy w stosunku do przestępstwa drugiej osoby⁴⁶. Przestępstwo kazirodztwa ma charakter formalny, tj. bezskutkowe. Dlatego też, do popełnienia przestępstwa z art. 201 k.k. dochodzi w momencie podjęcia obcowania płciowego między wskazanymi podmiotami.

3. PODMIOT

Kazirodztwo jest przestępstwem indywidualnym właściwym. Podmiotem czynu zabronionego może być wyłącznie osoba o określonych właściwościach przewidzianych przez ustawę. Norma prawna art. 201 k.k. zawiera zamknięty katalog podmiotów, które mogą dopuścić się przedmiotowego przestępstwa. Sprawcą może być jedynie wstępny (matka, ojciec, babcia, dziadek, pradziadek, prababcia itd.), zstępny (córka, syn, wnuk, prawnuk itd.), przysposobiony, przysposabiający (osoby, które w wyniku przysposobienia weszły w stosunki właściwe dla rodziców i dzieci), brat oraz siostra (również rodzeństwo przyrodnie mające jednego wspólnego rodzica)⁴⁷. Kodeks rodzinny i opiekuńczy nie zawiera definicji pokrewieństwa. Wskazuje jedynie jego linie (pokrewieństwo w linii prostej i bocznej). Zaniechanie zdefiniowania pokrewieństwa motywuje się powszechną oczywistością jego znaczenia. Rozumiane jest jako stosunek, między osobami połączonych więzami biologicznymi⁴⁸. Ustawodawca zakazuje więc obcowania płciowego osobom spokrewnionym w linii prostej, w linii bocznej obejmuje jedynie siostrę i brata oraz osoby związane stosunkiem adopcji. Zakres ten nie obejmuje obcowania płciowego między niespokrewnionymi osobami przysposobionymi oraz między dziećmi rodzonymi i przysposobionymi⁴⁹. J. Warylewski wskazuje również, że *małżonek (gdy nie zachodzi przypadek tzw. przysposobienia wspólnego) lub konkubent przysposabiającego nie narusza zakazu kazirodztwa, obcując płciowo z dzieckiem przysposobionym przez swojego partnera. Zakaz nie dotyczy też obcowania między jednym z małżonków lub konkubentów a dzieckiem drugiego (np. z pasierbem lub pasierbicą, z macochą lub ojczymem)*⁵⁰. W kwestii adopcji, przepis art. 121 § 3 k.r.o.

⁴⁴ Wyrok SA w Katowicach z dnia 19 kwietnia 2007 r., II Aka 40/07, LEX nr 331806.

⁴⁵ J. Warylewski, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 117-221. Tom I*, red. A. Wąsek, R. Zawłocki, Warszawa 2010, s. 1091.

⁴⁶ M. Filar, *Przestępstwa...*, op. cit., s. 85.

⁴⁷ S. Hypś, w: *Kodeks...*, op. cit., s. 977.

⁴⁸ A. Szczekala, *Przeszkody małżeńskie pokrewieństwa i przysposobienia oraz ustalenie stanu cywilnego a zakaz kazirodztwa*, w: *Kazirodztwo*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2016, s. 242.

⁴⁹ M. Tomkiewicz, *Kazirodztwo...*, op. cit., s. 36.

⁵⁰ J. Warylewski, *Przestępstwa seksualne*, Gdańsk 2001, s. 243.

stanowi o ustaniu praw i obowiązków w stosunku między przysposobionym i jego krewnymi. Jednakże ustanie praw i obowiązków nie przyczynia się do wyłączenia spod zakazu z art. 201 k.k., ponieważ nie dochodzi do zerwania węzła pokrewieństwa. Trzeba zwrócić uwagę na spójność systemu prawnego w relacji prawa karnego oraz prawa rodzinnego i opiekuńczego. Przepis art. 14 § 1 k.r.o. określa niemożność zawarcia małżeństwa przez krewnych w linii prostej, rodzeństwo oraz powinowatych w linii prostej. Również w przepisie art. 15 § 1 k.r.o. ustawodawca stanowi o braku możliwości zawarcia małżeństwa pomiędzy przysposabiającym i przysposobionym. Zgodnie z przepisem art. 121 § 1 i 2 k.r.o. przez przysposobienie powstaje między przysposabiającym a przysposobionym taki stosunek, jak między rodzicami a dziećmi, a przysposobiony nabywa prawa i obowiązki wynikające z pokrewieństwa w stosunku do krewnych przysposabiającego. Mamy do czynienia z harmonią systemu prawa, a sama norma prawna art. 201 k.k. może mieć swoje uzasadnienie również w przytoczonych przepisach kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Przepis art. 114 § 1 k.r.o. stanowi o przesłance przysposobienia, tj. aby nastąpiło dla dobra dziecka. Słownik języka polskiego PWN definiuje pojęcie dobra jako *to, co oceniane jest jako pożyteczne, wartościowe, zgodne z nakazami etyki*⁵¹. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 września 1968 r., wskazuje, że *celem jakiemu ma służyć instytucja przysposobienia, jest nie interes i zaspokojenie potrzeb uczuciowych i rodzinnych przysposabiających, lecz – jak to wyraźnie wynika z szeregu przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego – tylko i wyłącznie dobro małoletniego dziecka*⁵². Jeżeli połączymy cel przysposobienia z celem kryminalizacji przestępstwa kazirodztwa, dochodzimy do wniosku, że ustawodawca świadomie włączył do katalogu podmiotów z art. 201 k.k. osoby stosunku adopcji. Zakaz kazirodztwa nie obejmuje rodzeństwa mlecznego, ciotecznego bądź stryjecznego⁵³. Rodzeństwo mleczne, to osoby niespokrewnione, które zostały „wykarmione” mlekiem tej samej kobiety, pod warunkiem, że jedna z nich jest biologicznym dzieckiem tej kobiety. Rodzeństwo cioteczne bądź stryjeczne, to dzieci rodzeństwa rodziców, tzw. kuzynostwo. Zdolność wiekowa podmiotu określana jest zgodnie z przepisem art. 10 § 1 k.k., według którego odpowiedzialności karnej podlega osoba, która popełnia czyn zabroniony po ukończeniu 17 lat. Jeżeli jednak nieletni popełni czyn zabroniony między trzynastym a siedemnastym rokiem życia, będzie mógł mieć zastosowanie art. 10 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich⁵⁴, który stanowi, że Sąd Rodzinny może orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym nieletniego, który dopuścił się czynu karalnego, jeżeli przemawiają za tym wysoki stopień demoralizacji nieletniego oraz okoliczności i charakter czynu, zwłaszcza gdy inne środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego. Odnosząc się do form zjawiskowych – podżeganie i pomocnictwo przez extraneusa jest oczywiście możliwe⁵⁵. Extraneus, mimo że nie jest wymieniony w kręgu podmiotów z art. 201 k.k. i sam nigdy nie mógłby popełnić przedmiotowego przestępstwa, jeżeli działa wspólnie z intraneusem, popełnia również to przestępstwo.

⁵¹ Hasło: *Dobro*, <http://sjp.pwn.pl/sjp/dobro;2452695.html>, 22 lutego 2017 r.

⁵² Wyrok SN z dnia 6 września 1968 r., I CR 249/68, LEX nr 167411.

⁵³ J. Warylewski, *Przestępstwa...*, op. cit., s. 242.

⁵⁴ Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (t.j. Dz.U. 2016 poz. 1654).

⁵⁵ M. Mozgawa, *Przestępstwo kazirodztwa w ujęciu dogmatycznym i kryminologicznym*, Warszawa 2015, s. 16.

4. STRONA PODMIOTOWA

Przestępstwo kazirodztwa można popełnić wyłącznie umyślnie w zamiarze bezpośrednim albo ewentualnym. Jednakże nie ma jednomyślności co do zamiaru ewentualnego. S. Hypś uważa, że przestępstwo kazirodztwa może zostać popełnione w zamiarze bezpośrednim oraz ewentualnym⁵⁶. Z kolei J. Warylewski przyjmuje popełnienie przestępstwa z art. 201 k.k. „wyłącznie w zamiarze bezpośrednim, wskazując ogólnie, iż decyduje o tym charakter samego czynu”⁵⁷. Przyjmuje również możliwość wystąpienia zamiaru quasi-ewentualnego. Z zamiarem quasi-ewentualnym będziemy mieli do czynienia, gdy sprawca nie ma pewności, czy on sam i osoba, z którą podejmuje obcowanie płciowe, należy do katalogu podmiotów z art. 201 k.k. Możliwość taką sprawca przewiduje, jednakże nie podejmuje żadnych czynności w celu rozstrzygnięcia tych wątpliwości⁵⁸. Jeżeli chodzi o zamiar wynikowy, to nie wyklucza jego zaistnienia, jednakże uważa, że w praktyce jest to mało prawdopodobne⁵⁹.

Jeżeli sprawcy przestępstwa kazirodztwa nie są świadomi pokrewieństwa lub przysposobienia między sobą, zastosowanie będzie miała instytucja błędu co do znamion, określona w art. 28 k.k.⁶⁰ Pozostawanie sprawcy w usprawiedliwionym błędzie co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego skutkuje nie popełnieniem przestępstwa. Natomiast nie będzie miał zastosowania art. 30 k.k., ponieważ świadomość zakazu kazirodztwa w Polsce oczywiście funkcjonuje⁶¹, dlatego też nie można powołać się na nieświadomość bezprawności stosunku kazirodczego.

5. ZBIEG PRZEPISÓW I ZBIEG PRZESTĘPSTW

Zbieg kumulatywny przestępstwa kazirodztwa jest możliwy z przestępstwem seksualnego wykorzystania niepoczytalności lub bezradności (art. 198 k.k.) i przestępstwem seksualnego wykorzystania zależności (art. 199 k.k.) w związku z art. 11 § 2 k.k. Zbieg kumulatywny art. 201 k.k. z art. 197 § 1 lub 3 w zw. z art. 11 § 2 k.k. był możliwy tylko wtedy, gdy obcowanie kazirodcze nie było dobrowolne i podmiot wymieniony w art. 201 k.k. został zgwałcony przed 8 czerwca 2010 r. Od 8 czerwca 2010 r. taki zbieg nie jest możliwy, ponieważ wprowadzono typ kwalifikowany zgwałcenia kazirodczego. Przepis art. 197 § 3 pkt 3 k.k. stanowi, że jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia wobec wstępnego, zstępного, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3. Przed 8 czerwca 2010 r. była również możliwa multikwalifikacja art. 201 w zb. z art. 197 § 1 lub 3 w zb. z art. 200 § 1 k.k. Do wymiaru kary miał zastosowanie art. 11 § 3 k.k. Zbieg przestępstwa kazirodztwa z seksualnym wykorzystaniem małoletniego (art. 200 § 1 k.k.) jest przykładem identyczności pełnej czynności wykonawczej, z którą mamy do czynienia, gdy występuje logiczny stosunek krzyżowania się lub zawierania przepisów⁶².

⁵⁶ S. Hypś, w: *Kodeks...*, op. cit., s. 978.

⁵⁷ J. Warylewski, w: *Kodeks karny. Komentarz...*, op. cit., s. 1297.

⁵⁸ J. Warylewski, *Przestępstwa...*, op. cit., s. 246.

⁵⁹ J. Warylewski, w: *Kodeks karny. Część...*, op. cit., s. 1093.

⁶⁰ S. Hypś, w: *Kodeks...*, op. cit., s. 978.

⁶¹ J. Warylewski, w: *Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym. Tom 10*, red. J. Warylewski, Warszawa 2016, s. 865.

⁶² J. Warylewski, w: *Kodeks karny. Komentarz...*, op. cit., s. 1298.

Jeżeli będziemy mieli do czynienia z wykorzystaniem okazji do obcowania płciowego, przez podmioty wymienione w przepisie art. 201 k.k., bez z góry powziętego zamiaru, to sprawca dopuści się kazirodztwa w ramach ciągu przestępstw (art. 91 § 1 k.k.). Jeżeli dochodzi do powtarzalności obcowania kazirodczego, między tymi samymi osobami, z góry powziętym zamiarem, w krótkich odstępach czasu, będziemy mieli do czynienia z czynem ciągłym (art. 12 k.k.)⁶³.

6. ZAGROŻENIE KARĄ

Środki karne, które mogą być orzeczone w stosunku do skazanego z art. 201 k.k. zawierają się w przepisie art. 39 k.k. w punktach od 1 do 2b oraz 2e. Jednakże orzeczenie środka karnego w postaci pozbawienia praw publicznych będzie możliwe tylko w razie skazania za przestępstwo kazirodztwa na karę pozbawienia wolności w wymiarze co najmniej 3 lat, jeżeli przestępstwo zostało popełnione w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie. Należy podzielić stanowisko Sądu Najwyższego w wyroku z dnia 12 listopada 2002 r., w którym stwierdza, że *krytyki wymaga pogląd, jakoby motywacja seksualna nigdy nie zasługiwała na szczególne potępienie. Głoszący tak skrajną interpretację nie dostrzegają, że motywacja skłaniająca do atakowania wolności w sferze seksualnej własnego małoletniego dziecka i do kaleczenia jego rozwoju psycho-fizycznego budzi wyjątkowe oburzenie. Jest ona – co jest oczywiste – jaskrawo naganna, jako że wywołuje w społeczeństwie odrazę, gniew i potępienie*⁶⁴.

Na mocy przepisu art. 66 k.k., po spełnieniu przesłanek z § 1, może mieć zastosowanie instytucja warunkowego umorzenia postępowania. Przepis art. 66 § 2 k.k. stanowi o niemożności zastosowania tejże instytucji, jeżeli zagrożenie karą pozbawienia wolności w stosunku do określonego przestępstwa przekracza 5 lat. Przestępstwo kazirodztwa nie przekracza 5 lat pozbawienia wolności, ponieważ jest zagrożone karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Dodatkowo przepis art. 43c k.k. wskazuje, że jeżeli sąd uzna za celowe orzeczenie pozbawienia lub ograniczenia praw rodzicielskich lub opiekuńczych w razie popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z nim, zawiadamia o tym właściwy sąd rodzinny.

Przestępstwo kazirodztwa z art. 201 k.k. ścigane jest z oskarżenia publicznego⁶⁵.

ZAKOŃCZENIE

Istnienie zakazu obcowania płciowego między podmiotami wymienionymi w przepisie art. 201 k.k. uważam za zasadne, ze względu na przyjęte i akceptowane przez większą część społeczeństwa zasady, ukształtowane na przestrzeni wieków. Prawidłowy rozwój społeczeństwa zależy od funkcjonowania jednostki, która pełni określone funkcje w tworzonych rodzinach. Względy eugeniczne, które aktualnie podlegają krytyce, nie zostały w pełni potwierdzone przez medycynę, dlatego też można uznać je za drugoplanowe uzasadnienie zakazu kazirodztwa. Ustawodawca bardzo fragmentarycznie uregulował przedmiotowe przestępstwo. Obok obcowania

⁶³ V. Konarska-Wrzosek, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzosek, Warszawa 2016, s. 928.

⁶⁴ Wyrok SN z dnia 12 listopada 2002 r., V KKN 304/01, LEX nr 56857.

⁶⁵ J. Warylewski, w: *Kodeks karny. Komentarz...*, *op. cit.*, s. 1299.

płciowego, kryminalizacji powinny zostać poddane również inne czynności seksualne. Kompleksowe unormowanie kwestii kazirodztwa świadczyłoby o pełnej racjonalności działania ustawodawcy.

BIBLIOGRAFIA

1. Banasik K., *Karalność kazirodztwa jako naruszenie wolności seksualnej*, w: *Konteksty prawa i praw człowieka*, red. Z.M. Dymińska, Kraków 2012.
2. Baranowski J., *Ratio legis prawnokarnego zakazu kazirodztwa*, „Przegląd prawa karnego” 1990, nr 3.
3. Berent M., Filar M., w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Filar, Warszawa 2016
4. Daniluk P., Nowak C., *Kazirodztwo jako problem karnoprawny*, „Archiwum Kryminologii” 2007-2008, t. XXIX-XXX.
5. Filar M., *Przestępstwa seksualne w polskim prawie karnym*, Toruń 1985.
6. Gardocki L., *Prawo karne*, Warszawa 2013.
7. Gardocki L., *Zagadnienia teorii kryminalizacji*, Warszawa 1990.
8. Hypś S., w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2017.
9. Konarska-Wrzosek V. red., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016
10. Konarska-Wrzosek V., *Przedmiot ochrony przy przestępstwie kazirodztwa*, w: *Aktualne problemy prawa karnego. Księga pamiątkowa z okazji Jubileuszu 70. Urodzin Prof. J. Szwarca*, Ł. Pohl, Poznań 2009.
11. Kozłowska-Kalisz P., *Racjonalizacja penalizacji kazirodztwa*, w: *Kazirodztwo*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2016.
12. Kulik M., *Przestępstwo kazirodztwa w wybranych państwach*, w: *Kazirodztwo*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2016.
13. Kurzępa B., *„Inna czynność seksualna” jako znamię przestępstw*, „Prokuratura i Prawo”, 2005, nr 5.
14. Lévi-Strauss C., *Antropologia strukturalna*, tłum. K. Pomian, Warszawa 1970
15. Misztal-Konecka J., *Konsekwencje kazirodztwa na gruncie rzymskiego prawa prywatnego*, w: *Współczesna romanistyka prawnicza w Polsce*, red. A. Dębiński, M. Wójcik, Lublin 2004.
16. Mozgawa M., *Przestępstwo kazirodztwa w ujęciu dogmatycznym i kryminologicznym*, Warszawa 2015.
17. Nazar K., *Analiza ustawowych znamion przestępstwa kazirodztwa*, w: *Kazirodztwo*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2016.
18. Piórkowska-Flieger J., w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2011.
19. *Słownik języka polskiego. Tom III*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1981.
20. Szczekała A., *Przeszkody małżeńskie pokrewieństwa i przysposobienia oraz ustalenie stanu cywilnego a zakaz kazirodztwa*, w: *Kazirodztwo*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2016.
21. Tomkiewicz M., *Kazirodztwo a prawnokarna ochrona rodziny w Polsce*, „Profilaktyka Społeczna i Resocjalizacyjna” 2013, nr 21.
22. Warylewski J., w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 117-221. Tom I*, red. A. Wąsek, R. Zawłocki, Warszawa 2010.
23. Warylewski J., w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2015
24. Wojciechowski J., *Kodeks karny. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 1997.
25. Warylewski J. red., *Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym. Tom 10*, Warszawa 2016.
26. Warylewski J., *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności. Rozdział XXV Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 2001.

27. Warylewski J., *Przestępstwa seksualne*, Gdańsk 2001.
28. Warylewski J., *Zakaz kazirodztwa w kodeksie karnym oraz w ujęciu porównawczym*, „Przeгляд sądowy” 2001, nr 5.
29. Zoll A., *Ochrona prywatności w prawie karnym*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2000, r. 4, z. 1.

A FEW REMARKS ABOUT INCEST

Summary: *The subject of analysis in this article is the structure of the offence under Art. 201 of the Polish Penal code. Incest relationships, included in the category of unlawful sexual intercourses, has been subject to negative social assessment for centuries. The content of the provision regarding the said offence under the Penal Code of 1932, 1969 and the currently governing Code of 1997 was compared. The issue of indication of a particular subject of defence correlates to the question regarding need for criminalisation of sexual intercourse between specific partners. Rational arguments point out to the need of exclusion of incest relationships from the catalogue of prohibited acts. The customs shaped over the ages, which are the subject of protection in relation to the offence under Art. 201 of the Polish Penal Code, protects proper functioning of the family and established values. In addition to customs and proper family functioning, the protection subject pointed out to are also eugenics issues, children socialisation process, morality and public interest in proper development of the society. The issue of incest has been, undoubtedly, standardised "fragmentarily". Inclusion of other sexual activities in the subject of the offence would demonstrate comprehensive protection of customs, family functioning and rationality of the legislator.*

Keywords: *incest, vice, sexual freedom, sex offender, sexual intercourse.*